

**Рак на гърдата и борбата с него през 21 век –
Една от осем – 101 въпроса, които жените задават**
Константин Христов, изд. на БАН „Проф. М. Дринов“, София, 2018, 197 с.

През последните 25 години смъртността от рак на млечната жлеза намалела с близо 40%. Милиони жени живеят с този вид рак 10, 15, 20 и повече години. Това се дължи на неговата ранна диагностика и ефективно лечение. Наред с обичайните свойства на туморните клетки да се делат безпределно и да умират трудно, ракът на млечната жлеза е уникален по начина си на поява, по хормоналната си регулация, по генетичната си характеристика и по биологичната си хетерогенност.

Късното откриване на рака на гърдата в България в сравнение с напредналите страни по света до голяма степен се дължи на ниската здравна култура и познанията относно възможностите за неговата ранна диагностика и лечение.

Някои от изнесените данни и хипотези в тази монография може да не съвпадат с тези на българските патолози и онколози, но показват световните тенденции в борбата с рака през последните 20 години и бъдещите насоки за неговата ранна диагностика, лечение и предпазване. Книгата също така отразява и повече от половинвековната изследователска дейност на автора в областта на рака.

В първа глава „Биологичните особености“ се дава информация за рака на гърдата и за това, какво го различава от останалите тумори у жената. Наред с хормоналната зависимост на туморните клетки се посочват и гените, които лежат в основа на неговата поява, прогресия и чувствителност към лечение. Някои от тези гени понастоящем служат като потенциални таргети при таргетна терапия на рака. Разглеждат се процесите на метастазизиране и факторите, които предпазват туморните клетки от имунологичната защита на организма.

В главата „Новости в диагностиката“, наред с основните методи, свързани със самоизследването, мамографията и хистологичната диагностика, се дава информация и за молекулярните маркери, свързани с делението на туморните клетки и с тяхната смърт. Отделено е място и на различните генетични платформи, които определят прогнозата при рака на гърдата, и на потенциалната му чувствителност към лечение.

В главата „Новости в лечението“ се разглеждат различните възможности за лечение на рака в зависимост от клиничния стадий, като се дава кратка информация за хирургическото лечение, за лъчетерапията, за хормоно- и химиотерапията. Отделно се разглежда хормонотерапията при жени преди и в менопауза. Съобщават се нови данни за лечение на Her2 позитивния рак и се показват предимствата на комбинираната имунотерапия с хормоно- или химиотерапия при тези тумори. Дава се нова информация за имунотерапията с инхибитори на чекпойнт протеините и с активатори на Т-лимфоцитите.

В главата „Новости в предпазването“ се дават данни за рисковите фактори при рака на гърдата и за стратегиите за предпазване. Наред с генетичната предиспозиция на жените, носители на BRCA1/2 гени, при които водещо място заема ранната диагностика, се съобщават данни за предпазване на хормонално зависимия рак с тамоксифен и с други модулатори на този рецептор, както и с инхибитори на ароматазата, които спират продукцията на естроген при жени в менопауза. Отделно се разглеждат възможностите за промяна

в начина на живот, ранна бременност, редуциране на хормоналните препарати, намаляване на телесното тегло и повишаване на физическата активност. Дава се също критична оценка за ролята на различните антиоксиданти, витамини и храни с оглед потенциалния им предпазен ефект спрямо рака на гърдата.

Наред с оптимистичната информация относно съвременните възможности за диагностика, лечение и предпазване от рак се изнасят и данни, които разочароват. Прави се опит да се обяснят причините за тези разочарования, които в по-голямата си част са свързани с генетичната хетерогенност на туморите. Лекарите, занимаващи се с диагностика и лечение на рака, трябва винаги да разглеждат злокачествените тумори като динамични структури, които се променят във времето.

Накрая се посочват множество съвременни публикации, където се разглеждат в дълбочина отделните аспекти на предпазването от рак на гърдата.

Целта на тази книга е да даде основна информация за рака на млечната жлеза на повече от 30,000 жени в България, които в момента имат рак и се лекуват, вече са се излекували от него или са в процес на поддържащо лечение. Книгата може да бъде полезна за роднините и близките, които си задават въпроси относно наследствения характер на заболяването и проблемите, свързани с неговата съвременна диагностика и лечение. Практикуващите лекари, които често участват директно или индиректно в диагностичния процес и лекуват последиците от проведеното лечение, могат също да получат полезна информация за заболяването. Студентите по медицина могат да обогатят познанията си относно рака, неговата поява, ранна диагностика и съвременно лечение и да намерят поприще в тази най-бързо развиваща се и най-интересна област на медицината.

Д-р Константин Христов Целков завършва Медицинския институт в София през 1963 г. Две години работи като участъков лекар във Видинските села, след което печели конкурс и става аспирант по „Патология – канцерогенеза“ към Националния център по онкология в София. След защитаване на кандидатска дисертация през 1969 г. става младши научен сътрудник в Центъра. През 1971 г. печели стипендия от Европейската агенция за борба с рака в Лион, Франция, а през 1972 г. – Хумболтова стипендия и специализира в Катедрата по патология към Университета във Фрайбург и в Немския онкологичен център в Хайделберг. След завръщането си в България преминава през всичките етапи на академичната кариера: от младши научен сътрудник до професор. През 1982 г. защитава докторска дисертация, а през 1989 г. печели стипендия към Международната агенция за борба с рака в Женева и заминава за САЩ, където работи 5 години като гост-изследовател към Калифорнийския университет на Сан Франциско и Бъркли. През 1994 г. става асистент, а след 5 години – и асоцииран професор по онкология и патология към Илинойския университет в Чикаго.

През повече от половин вековната си изследователска дейност в областта на рака д-р Христов е работил в Националния онкологичен Център в София, в Германия и в САЩ. Д-р Христов е автор или съавтор на 15 монографии, от които половината са на английски и немски език, както и на повече от 160 публикации. Трудовете са му цитирани от други автори 2469 пъти. Пълен списък на публикациите му може да намерите в интернет: PubMed-Home-NCBI – christov k.

Доц. д-р Петър Цонев

